

บทที่ 15

เศรษฐกิจโลกหลังสังคมโลกครั้งที่ 2

15.1 การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในระบบหลังสังคมโลกครั้งที่ 2

หลังสังคมโลกครั้งที่ 2 ประเทศต่าง ๆ ในยุโรปตะวันตกต่างก็ประสบกับปัญหาเศรษฐกิจตกต่ำ เกิดการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับการค้าและการหนี้สินของประเทศซึ่งมีผลผลกระทบกระเทือนอย่างมากต่อประชาชนในยุโรป นอกจากนี้ยังเกิดความตึงเครียดขึ้นระหว่างกลุ่มนชนในสังคม โดยเฉพาะระหว่างลัทธิคอมมิวนิสต์และผู้สนับสนุนลัทธินายทุน เป็นผลทำให้ระบบสังคมขาดสะบันลง ความวิตกที่ว่าจะต้องถูกแก้ไขเป็นทหารและต้องเข้าร่วมในการสังคมได้ทำให้ประชาชนไม่มีความกระตือรือร้นที่จะทำการผลิตให้มีประสิทธิภาพขึ้น เป็นผลทำให้ระบบเศรษฐกิจประสบความต่ำลงเหลวค้าง เช่นเคยเกิดขึ้นมาแล้วในอดีตหลายครั้ง นอกจากนี้ยังทำให้ประชาชนไม่กล้าที่จะนำเงินมาลงทุนในกิจการต่างๆ เกิดความห้อใจ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากการสังคม

การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญในทางเศรษฐกิจของประเทศต่าง ๆ ในยุโรปในระบบหลังสังคมโลกครั้งที่ 2 สรุปได้ดังนี้

1. มีการพัฒนาระบบเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว มีการขยายตัวและเจริญเติบโตของระบบเศรษฐกิจอย่างมากในบางประเทศโดยเฉพาะในเยอรมันและอิตาลี ตัวเลข GDP ของประเทศต่าง ๆ ในยุโรปตะวันตก มีมูลค่าสูงกว่าเมื่อระยะก่อนสังคม ความก้าวหน้าของระบบเศรษฐกิจได้ดำเนินไปอย่างราบรื่น ไม่มีอุปสรรค แม้ว่าอัตราการเจริญเติบโต (Rate of Growth) ในบางประเทศจะลดลงบ้าง ในช่วงปี 1960 สำหรับประเทศสหรัฐอเมริกา เศรษฐกิจของประเทศมีการขยายตัวอย่างมากเกือนเท่ากับยุโรป

2. แม้ว่าจำนวนประชากรจะเพิ่มขึ้นก็ตาม แต่ผลจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ทำให้รายได้ต่อบุคคลและชั่วโมงการทำงานต่อบุคคลเมื่อเทียบกับระยะก่อนสังคมเพิ่มขึ้น และการกระจายรายได้ในประเทศต่าง ๆ ยุโรปมีความเท่าเทียมกันมากขึ้น

3. เกิดการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมและอำนาจทางการเมืองระหว่างประเทศ ทางด้านอำนาจการเมืองระหว่างประเทศก็มีการกระจายความเป็นมหาอำนาจจากซีกโลกตะวันตกของยุโรปไปยังซีกโลกตะวันออกของยุโรปและอเมริกา อำนาจทางการเมืองได้ถูกแบ่งแยกออกเป็นซีกโลกตะวันตก ซึ่งอยู่ภายใต้อำนาจการนำของสหราชอาณาจักรและซีกโลกตะวันออกซึ่งอยู่ภายใต้การนำของรัสเซีย ประเทศต่างๆ ในยุโรปมีจำนวนประชากรมากกว่าสหราชอาณาจักร 2 เท่าในปี ค.ศ.1950 และสามารถผลิตถ่านหินและเหล็กกล้าได้ใกล้เคียงกันกับสหราชอาณาจักร แต่ผลิตพลังงานไฟฟ้า กรณีสหราชอาณาจักร แต่ซูเปอร์ฟาร์ม ได้น้อยกว่า นอกเหนือจากนั้นรายได้ประชาชาติต่อบุคคลและผลผลิตทางอุตสาหกรรมของทวีปยุโรปก็ยังน้อยกว่าของสหราชอาณาจักร สำหรับประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมของรัสเซียมีความยิ่งใหญ่ในทางเศรษฐกิจและทหาร ส่วนประเทศรัสเซียเองอัตราการเจริญเติบโตของ GDP ก็สูงกว่าประเทศที่เจริญแล้วในยุโรปตะวันตก

4. อัตราส่วนของสินค้าออกของยุโรปเมื่อเทียบกับบริษัทสินค้าออกได้ลดลงประมาณ 50% จากระยะก่อนสังคมโลกครั้งที่ 1 หรือ ลดลงประมาณ 35% จากระยะระหว่างปี 1948-1950

5. เมื่อจากการตกลงในระบบเศรษฐกิจภายในสหภาพโซเวียต ที่ตกลงต่อตัวในเรื่องการวางแผนการพัฒนาเศรษฐกิจมากขึ้น ในบางประเทศรัสเซียจะเป็นผู้ดำเนินการวางแผนเอง เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศส อิตาลี และนอร์เวย์ แต่ละประเทศจะกำหนดวางแผนงานโครงการเพื่อให้บรรลุถึงจุดมุ่งหมายนั้นๆ ว่าควรจะเริ่มพัฒนาระบบเศรษฐกิจในสาขาใดก่อน และได้พยายามกระจายแนวความคิดเหล่านี้ไปสู่

ชุมชนธุรกิจเพื่อให้เอกชนและนักธุรกิจต่างๆ ได้เข้ามามีส่วนร่วมช่วยเหลือรัฐบาลอีกทางหนึ่งเพื่อที่จะบรรลุถึงจุดมุ่งหมายปลายทาง

6. ลักษณะมิวนิสต์ได้เริ่มนิยมมาขึ้น และได้ทำลายระบบนายทุน ก่อให้เกิดมีการนัดหยุดงานกันขึ้นมาเพื่อเหตุผลทางการเมือง ซึ่งเรื่องนี้ในบางประเทศถือว่าเป็นเรื่องปกติ เพราะเกิดขึ้นอยู่เสมอ กลุ่มคอมมิวนิสต์ในเกือบทุกประเทศของทวีปยุโรป ตะวันตกได้รับการยุบงจากประเทศสวีเดนเพื่อก่อการหรือทำลายลัทธินายทุน ดังนั้นจึงเกิดปัญหาระหว่างประเทศมากขึ้น ประเทศสวีเดนและประเทศบริวาร ได้ก่อการจัดตั้งกลุ่มทางเศรษฐกิจชื่อ Council of Mutual Economic Assistance ทำหน้าที่คุ้มครองและจัดการในเรื่องนี้ ท่ากันเป็นการทำให้กำลังอำนาจการต่อต้านลักษณะมิวนิสต์เข้มแข็งขึ้น

7. ได้มีการปรับกฎค่าของเงินตราใหม่เพื่อแก้ไขคุณการชำระเงินของประเทศ ทำให้ระดับของสินค้าทั่ว ๆ ไปเพิ่มขึ้นอย่างมาก เกิดภาวะเงินเพื่อ ระดับราคาสินค้าในประเทศต่าง ๆ ค่อย ๆ เขยื้อนตัวสูงขึ้น โดยเฉพาะประเทศทางตะวันตกประมาณ 2% ต่อปี

8. เงินคอลลาร์และเงินปอนด์สกุลนำมาใช้อย่างแพร่หลาย โดยทุนสำรองของธนาคารกลางจะอยู่ในรูปของเงินสกุลหลัก 2 สกุลเป็นส่วนใหญ่ ขณะนี้เมื่อเกิดการอ่อนค่าของเงินสกุลคอลลาร์หรือเงินปอนด์ ธนาคารกลางจะทุ่มเงินคอลลาร์เพื่อแลกเปลี่ยนเป็นเงินตราสกุลที่มีความมั่นคงหรือเปลี่ยนเป็นการถือห้องคำแทน

9. ประเทศที่ชนะสงครามได้พัฒนาเทคโนโลยีใหม่ ๆ ขึ้น และได้มีการส่งผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ มาร่วมดำเนินงานพัฒนาประเทศมากขึ้น จากการพยาบาลดังกล่าว ทำให้ภาคอุตสาหกรรมของประเทศเหล่านี้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว อย่างไรก็ตามยังมีคนบางกลุ่มเกรงว่าบางประเทศที่ได้รับการช่วยเหลือเช่นนี้ จะเจริญเติบโตและแข็งขึ้นกับประเทศไทยที่ให้ความช่วยเหลือได้ เช่น ญี่ปุ่น และบริวารของประเทศสวีเดน โดยที่ประเทศบริวารเหล่านี้เมื่อเจริญเติบโตสามารถเลี้ยงตนเองได้ก่อการจลาจล อย่างไรก็ตามเกี่ยวกับเรื่องนี้ก่อให้ประเทศตะวันตกก็ได้

รวมอำนาจและความร่วมมือทางด้านทหาร เช่น The North Atlantic Treaty Organization หรือ NATO (1949) และความร่วมมือทางเศรษฐกิจขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศของประเทศมหาอำนาจทั้งสอง คือ อเมริกา และรัสเซีย แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ดังนั้นทั้งสองประเทศยังเป็นปฏิปักษ์ต่อ กันในด้านการค้าและเศรษฐกิจ และพยายามที่จะตัดสัมพันธภาพระหว่างกลุ่ม เศรษฐกิจระหว่างประเทศทั้งสอง การคุกคามทางด้านเศรษฐกิจของรัสเซีย ทำให้ อเมริกาต้องเข้ามาช่วยเหลือประเทศในยุโรปตะวันตก โดยในปี ค.ศ. 1947 สหรัฐอเมริกาได้ประกาศแผนการมาร์歇ล (Marshall Plan) เพื่อช่วยเหลือประเทศ ต่าง ๆ ทั่วโลกในการฟื้นฟูเศรษฐกิจและขยายตัวทางเศรษฐกิจ สหรัฐอเมริกาได้ให้ ความช่วยเหลือโดยเฉพาะในเรื่องการทหาร และส่งเสริมชาวยุโรปนับเงินไป ลงทุนในต่างประเทศ การดำเนินนโยบายดังกล่าวทำให้การค้าระหว่างประเทศฟื้น ตัวขึ้นมาอีกและทำให้ก้าวลังอำนาจในการต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์เข้มแข็งขึ้น

10. ได้มีการเปลี่ยนแปลงทัศนคติเกี่ยวกับอำนาจของโลกตะวันตกที่มีต่อ ประเทศคือยกผ้าใบในส่วนต่าง ๆ ของโลก ลัทธิจักรวรรดินิยมซึ่งเคยรุ่งเรืองในอดีต ได้ถึงวาระสิ้นสุดลงเนื่องจากการขัดแย้งระหว่างประเทศเมืองแม่และอาณานิคม

15.2 การวางแผนเศรษฐกิจและการwenคืนกิจกรรมเป็นของรัฐ

(Economic Planning and Nationalization)

เมื่อสังคมโลกครั้งที่ 2 ได้บุตติลง ประเทศต่าง ๆ ได้ให้ความสนใจอย่าง จริงจังต่อการปรับปรุงระบบเศรษฐกิจของประเทศ เช่น ประเทศเยอรมันนีได้มี แผนการที่จะเปลี่ยนแปลงประเทศให้เป็นศูนย์กลางของอุตสาหกรรมในยุโรป และ ญี่ปุ่นก็ได้วางแผนไว้เช่นกันว่า ญี่ปุ่นจะเป็นศูนย์กลางของความเจริญรุ่งเรือง นอกจากนั้นแล้วประเทศต่าง ๆ ได้หันมาระคุมทรัพยากรธรรมชาติของตนเองมาใช้ ในการบูรณะและฟื้นฟูประเทศ แทนที่จะไปแสวงหาทรัพยากรจากประเทศอื่น (ซึ่งแตกต่างจากในสมัยที่มีการแสวงหาอาณานิคมในศตวรรษที่ 16-17) รัฐบาลลด ภาระของแต่ประเทศ (ซึ่งส่วนมากตั้งอยู่ในลอนดอน) ได้วางโครงการเพื่อฟื้นฟู

เศรษฐกิจ แต่บางแผนการก็เป็นเพียงความฝันเท่านั้น จะเห็นได้ชัดกรณีของรัฐบาล โปแลนด์ โอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นไปได้ยาก เพราะท่าทางของรัฐเชี้ย ได้เข้ายึดครองประเทศ แต่บางประเทศก็สามารถพัฒนาเศรษฐกิจได้อย่างรวดเร็ว เช่น รัฐบาลพลัดถิ่นของเบลเยียม ได้รับการช่วยเหลือทางการเงินเพื่อใช้ในการจัดซื้อสินค้ากลับไปยังประเทศตน ได้ทันทีที่สามารถอพยพกลับสู่ประเทศตน ได้

ถึงแม้ว่าโครงการเกี่ยวกับการพัฒนาและพัฒนาเศรษฐกิจตลอดจนวิธีการดำเนินงานจะแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ แต่ทุกประเทศต่างก็มีเป้าหมายเหมือนกัน โดยที่แต่ละประเทศระบุหัวใจว่าการออมเป็นสิ่งจำเป็นต่อการลงทุนของประเทศไม่ว่าจะเป็นการลงทุนโดยภาครัฐหรือภาคเอกชนก็ตาม นอกจากนั้น ยังให้ความสำคัญกับการพัฒนาสาขาวิชาการผลิตพื้นฐานของประเทศก่อนสาขาวิชาการผลิตอื่น ดังเช่น ในแผนการมองเน่ (Monnet Plan) ของฝรั่งเศส ที่ให้ความสำคัญของการพัฒนาในสาขาวิชาการผลิตพื้นฐาน เช่น อุตสาหกรรมเหมืองถ่านหิน การผลิตไฟฟ้า สินแร่ เหล็ก ปูนซิเมนต์ เครื่องจักรกลการเกษตร และระบบการขนส่งภายในประเทศ

แนวความคิดในเรื่องของการรวมกิจการของเอกชนมาเป็นของรัฐก็ได้รับการสนับสนุนจากประเทศต่าง ๆ เช่น รัฐบาลประเทศยังกฤษ ให้การสนับสนุนการโอนกิจการมาเป็นของรัฐ โดยพรรคกรรมกร (Labor Party) ได้เข้ามามีอำนาจและเป็นรัฐบาลในปี ค.ศ.1945 และได้ทำการโอนกิจการต่าง ๆ มาเป็นของรัฐ เช่น ธนาคารแห่งประเทศไทยยังกฤษ อุตสาหกรรมถ่านหิน อุตสาหกรรมแก๊ส อุตสาหกรรมไฟฟ้า บริการด้านโทรศัพท์ อุตสาหกรรมเหล็กกล้า ระบบการขนส่งภายในประเทศ สำหรับประเทศอิตาลี แบบแผนในการโอนกิจการมาเป็นของรัฐเริ่มน้ำมาใช้โดยสถาบันเพื่อการพัฒนาอุตสาหกรรม (Institute for the Reconstruction of Industry: IRI) เพื่อการเวนคืนทรัพย์สินของเอกชนมาเป็นของรัฐ ซึ่งเป็นนโยบายหนึ่งของลัทธิฟاشิสม์ (Fascism)

ในอังกฤษ ฝรั่งเศส และอิตาลี ประมาณ 10-20% ของอุตสาหกรรมทั้งหมด ได้โอนกิจกรรมมาเป็นของรัฐและดำเนินการเพื่อผลประโยชน์ของรัฐ อย่างไรก็ตาม การโอนกิจกรรมมาเป็นของรัฐนี้มิได้ให้ประโยชน์มากนัก เพราะการโอนกิจกรรมมาเป็นของรัฐ มีจุดประสงค์ในการดำเนินงานคล้ายกับของเอกชน นั่นคือ ต้องการแสร้งหาผลกำไรนั่นเอง

15.3 การลงทุนและแรงงาน

ประเทศต่าง ๆ ได้หันมาให้ความสนใจในการลงทุนในการผลิตสินค้ามากขึ้น ทำให้มูลค่าของผลิตภัณฑ์ประชาชาติเบื้องต้น (Gross National Product: GNP) เพิ่มขึ้นอย่างมากเมื่อเทียบกับระดับก่อนสหกรณ์ โดยรัฐบาลให้ความช่วยเหลือในรูปของการให้กู้ยืมเงิน โดยเสียอัตราดอกเบี้ยต่ำ ซึ่งดำเนินการโดยธนาคารกลาง และให้สิทธิพิเศษทางภาษีอากรแก่ผู้ลงทุนด้วย เช่น ยกเว้นภาษีเงินได้สำหรับกิจการที่เพิ่งเริ่มดำเนินงานสำหรับระยะเวลาหนึ่ง ลดหย่อนภาษีเงินได้尼ติบุคคลสำหรับการลงทุนในบางอุตสาหกรรม เช่น ในฝรั่งเศส ประมาณ 30% ของเงินที่ลงทุนทั้งหมด ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เป็นเงินกู้ยืมจากภาครัฐบาล อุตสาหกรรมการก่อสร้างที่อยู่อาศัย เป็นอุตสาหกรรมที่ได้รับความสนใจในการลงทุนมากที่สุด ในประเทศนอร์เเวกีเดินเรือได้รับการสนับสนุนในการลงทุนมาก

นอกจากความพยายามที่จะส่งเสริมให้มีการออมและลงทุนมากขึ้นแล้ว ประเทศส่วนใหญ่ในยุโรปตะวันตก ให้ความสำคัญในเรื่องของ “ ประสิทธิภาพ (Productivity) ของแรงงาน ” มากขึ้น นั่นคือ ความเป็นอยู่ที่ดีและบรรยายกาศการทำงานที่ดี ซึ่งเป็นสิ่งที่ต้องการของทุกคน ดังนั้นเพื่อให้ลูกจ้างมีประสิทธิภาพในการผลิต หมายความว่า ผลิตสินค้าให้ได้จำนวนมากขึ้น โดยใช้ปัจจัยในการผลิตให้น้อยลง ฝ่ายนายจ้างเองจะต้องจัดหาเครื่องมือเครื่องใช้ที่มีคุณภาพมาตรฐานในการผลิต ข้อควรระวังเบื้องต้นของการบริหารกิจการให้มีประสิทธิภาพ และ ปรับปรุงบรรยายกาศในการทำงานให้ดีขึ้น

แนวความคิดเกี่ยวกับประสิทธิภาพในการผลิต (Productivity) เป็นการแสดงถึงความรุ่งเรืองสูงสุดทางด้านวัตถุ ! พระไม่ใช่เพียงแต่จะให้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นเท่านั้น แต่ยังมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ

15.4 เทคโนโลยีและอุปสงค์สำหรับสินค้า

การศึกษานับเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาประเทศและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ได้มีการจัดตั้งสถาบันการศึกษาระดับสูงตลอดจนการเรียนรู้เป็นจำนวนมาก ในฝรั่งเศส จำนวนนักศึกษาในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ มีจำนวนเพิ่มขึ้น จาก 74,832 คน ในปี ค.ศ. 1938 เป็น 282,295 คน ในปี ค.ศ. 1960 สำหรับในสหรัฐอเมริกา จำนวนนักศึกษาเพิ่มขึ้นจาก 1,100,000 คน ในปี ค.ศ. 1930 เป็น 3,8760,643 คน ในปี ค.ศ. 1961 นอกจากนี้จำนวนของประชากรที่ได้รับการศึกษาในภาคบังคับที่มีเพอร์เซ็นต์เพิ่มขึ้นด้วย และคงว่ากำลังแรงงานสามารถอ่านออกเขียนได้มากขึ้น สามารถเรียนรู้และมีทักษะมากขึ้น การใช้จ่ายเงินของรัฐบาลในการศึกษาเพิ่มขึ้น ซึ่งการใช้จ่ายดังกล่าวจะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย

การศึกษาตลอดจนความรู้และความชำนาญที่มีมากขึ้นนี้ได้เข้ามามีส่วนในกระบวนการพัฒนาเศรษฐกิจและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในลักษณะสำคัญ 3 ประการ ดังนี้

1. ทำให้เกิดการประดิษฐ์สินค้าใหม่ ๆ ขึ้น เช่น พลาสติก ไบสังเคราะห์ เครื่องใช้ในล่อน และ ผ้าไหมเทียม ผงซักฟอก เครื่องยนต์ไอพั่น เครื่องใช้สำนักงาน และเครื่องคอมพิวเตอร์ อย่างไรก็ตาม เมื่อเราพิจารณาถึงปริมาณของสินค้าใหม่ ๆ เหล่านี้แล้วจะเห็นว่ามีปริมาณน้อยมากเมื่อเทียบกับปริมาณผลผลิตทั้งหมด ซึ่งทำให้มองไม่เห็นว่า ผลผลิตใหม่ ๆ นี้ได้ให้ประโยชน์แก่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงใด ดังนั้นจึงควรตรวจสอบผลประโยชน์ทางด้านอื่น

โดยการนำเครื่องจักรกลที่ประหยัดแรงงานเข้ามาใช้ ซึ่งในขบวนการการทำงานทั้งหมดของเครื่องจักรนั้นเป็นไปอย่างอัตโนมัติ

2. รู้จักนำเครื่องจักรที่ประหยัดแรงงาน (Labor-saving machines) เข้ามาใช้โดยเรียกกันว่าเครื่องจักรแบบอัตโนมัติ ในอดีตนุยด์ได้พยายามคิดค้นกรรมวิธีในการผลิตสินค้าให้ได้จำนวนมากโดยใช้ปัจจัยการผลิตให้น้อยที่สุด ต่อมาในระยะหลังคราว ได้มีการพัฒนาเครื่องจักรในการผลิตสินค้าที่ประหยัดแรงงานขึ้นและได้นำไปใช้ในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น อุตสาหกรรมผลิตเหล็กกล้า อุตสาหกรรมปั้นด้วย

3. ก่อให้เกิดความสนใจในการจัดตั้งองค์กรผลิตและแรงงานสัมพันธ์ ขึ้นเพื่อความประสานความร่วมมือระหว่างนายจ้างและลูกจ้าง โดยเฉพาะในเรื่องของการปรับปรุงสภาพการทำงานให้เหมาะสมลดลงสวัสดิการต่าง ๆ ของลูกจ้าง ซึ่งจะส่งผลให้การทำงานของลูกจ้างเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การพื้นตัวและการขยายตัวทางเศรษฐกิจในระยะหลังคราว ได้รับแรงกระตุ้นส่วนหนึ่งจากการเพิ่มขึ้นในอุปสงค์ต่อสินค้า เพราะเมื่อสังคมได้ยุติลงใหม่ ๆ ประเทศต่าง ๆ ประสบกับการขาดแคลนอาหารและสินค้า ประชาชนอดอยากและขณะเดียวกันจำนวนประชากรก็เพิ่มขึ้นด้วย แม้จะมีสังคมการเกิดขึ้น จำนวนประชากรของยุโรปก็ยังเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 4.1 ระหว่างปี ค.ศ. 1940 และ ค.ศ. 1950 ส่วนในสหรัฐอเมริกา จำนวนประชากรเพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 13.1 จากปี ค.ศ. 1940 ถึงปี ค.ศ. 1949 เนื่องจากอัตราการเกิดเพิ่มขึ้นและอัตราการตายลดลง การที่ประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้นกระตุ้นให้เกิดความต้องการในสิ่งผ้า เครื่องนุ่งห่ม โรงเรียน บ้านพักอาศัยและสินค้าเพื่อการบริโภคต่าง ๆ

การที่ประเทศในส่วนต่าง ๆ ของโลกมีความต้องการในสินค้าอุตสาหกรรม และบริการมากขึ้น ทำให้ประเทศในยุโรปหันมาทำการผลิตสินค้าและบริการ ประเภทต่าง ๆ มากขึ้นรวมทั้งการผลิตสินค้าเพื่อทดแทนการนำเข้าและกล้ายเป็นผู้

ส่องอกสินค้าดังกล่าว ดังนั้นประเทศต่าง ๆ ในยุโรปจึงได้มีการพื้นฟูการค้าระหว่างประเทศขึ้น ทำให้เกิดการขยายตัวของเศรษฐกิจในทวีปยุโรปอย่างรวดเร็ว เช่น ในเยอรมันนี Real GDP เพิ่มขึ้นจาก 112.3 พันล้านมาร์คในปี ก.ศ. 1950 เป็น 289.2 พันล้านมาร์คในปี ก.ศ. 1963 ในอิตาลี GNP เพิ่มขึ้นจาก 11,697 พันล้านลิร์ ในปี ก.ศ. 1953 เป็น 20,530 พันล้านลิร์ในปี ก.ศ. 1963 และในฝรั่งเศส Real GNP เพิ่มขึ้นจาก 185.3 พันล้านฟรังก์ในปี ก.ศ. 1950 เป็น 333.9 พันล้านฟรังก์ในปี ก.ศ. 1963 และทั้งสามประเทศดังกล่าว การที่ GNP เพิ่มขึ้นเป็นผลมาจากการเพิ่มขึ้นในการผลิตสินค้าของภาคอุตสาหกรรมเป็นส่วนใหญ่

15.5 ปัญหาเศรษฐกิจโลกหลังสังคมโลกครั้งที่ 2¹

เศรษฐกิจโลกในช่วงหลังสังคมโลกครั้งที่ 2 จนถึงปี ก.ศ. 1970 ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เป็นผลสืบเนื่องมาจากการพื้นฟูประเทศหลังสังคม มีส่วนกระตุ้นให้อุปสงค์ต่อสินค้าและบริการขยายตัวมากขึ้น ประกอบกับปัญหาการว่างงานกับได้เริ่มคลี่คลายในทางที่ดีขึ้นด้วย นอกจากนี้ ประเทศต่าง ๆ ยังได้พยายามร่วมกันจัดระบบเศรษฐกิจและการค้าเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสูงสุด ในรูปของข้อตกลงหรือความร่วมมือ เช่น

1. ข้อตกลงทั่วไปว่าด้วยภาษีอากรและการค้า (General Agreement on Trade and Tariffs: GATT) ซึ่งมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อวางรากฐานและแนวปฏิบัติด้านการค้าระหว่างประเทศให้เป็นไปโดยเสรี โดยอาศัยการเจรจาหลายฝ่ายและเพื่อลดอุปสรรคทางค้านภาษีศุลกากรและที่มิใช่ภาษีศุลกากร

2. กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) เพื่อรักษาเสถียรภาพด้านอัตราแลกเปลี่ยนเงินตรา และจัดตั้งธนาคารโลก (World Bank) เพื่อช่วยเหลือประเทศต่าง ๆ ในการพื้นฟูเศรษฐกิจ

¹ สูงจากเอกสารประ觥การบรรยาย “เศรษฐกิจระหว่างประเทศ”, กองฝึกอบรม กระทรวงการต่างประเทศ

ภาวะคุณภาพทางเศรษฐกิจของโลกกำลังเปลี่ยนแปลงไปโดยสหราชอาณาจักรเป็นผู้นำทางเศรษฐกิจตั้งแต่สหกรณ์โลกครั้งที่ 2 เป็นต้นมาและเคยเป็นตลาดสินค้านำเข้าที่สำคัญที่สุด เป็นประเทศเจ้าหนี้ใหญ่ที่สุด ได้อ่อนแอลงอย่างเห็นได้ชัด มีการขาดดุลในงบประมาณและดุลการค้าจำนวนมหาศาล และได้กล่าวเป็นประเทศลูกหนี้รายใหญ่ที่สุด ขณะที่ญี่ปุ่นและเยอรมันตะวันตกมีฐานะการแข่งขันที่ดีขึ้นอย่างมาก ในขณะเดียวกันประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศ เช่น ช่องกง สาธารณรัฐเกาหลี สิงคโปร์ ได้หวน ก้าวไปอุตสาหกรรมการส่งออก ไปอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่(Newly Industrialized Countries: NICs) ซึ่งมีบทบาทอย่างมากในการค้าโลก

ปัญหาการกีดกันทางการค้าได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ทั้งนี้เนื่องจากประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศไม่สามารถปรับโครงสร้างทางเศรษฐกิจของตนเองให้สอดคล้องกับภาวะการแข่งขันในตลาดโลกได้ ทำให้ประเทศเหล่านี้ต้องให้ความคุ้มครองอุตสาหกรรมภายใน เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ และเครื่องนุ่งห่ม อุตสาหกรรมรองเท้า และอุตสาหกรรมเหล็ก เป็นต้น ซึ่งการคุ้มครองดังกล่าวส่วนใหญ่จะมาจากประเทศต่อการค้าโลก ทำให้การค้าโลกไม่สามารถขยายตัวได้ตามความต้องการของตลาด การกีดกันทางการค้าที่สำคัญ ๆ ได้แก่ การอุดหนุนการผลิต การส่งออกสินค้า เกษตร ประเทศที่พัฒนาแล้วหลายประเทศได้ใช้อุดหนุนในการผลิตและการส่งออกเป็นจำนวนมหาศาล ซึ่งการอุดหนุนดังกล่าวเป็นสาเหตุให้แต่ละประเทศมีการผลิตเกินความต้องการ ทำให้เกิดการห้ามน้ำเข้าสินค้าเกษตร หรือเกิดการหุ้นสินค้าส่วนเกินออกสู่ตลาดโลก ทำให้ราคาสินค้าเกษตรตกต่ำ ส่วนผลกระทบต่อการค้าสินค้าเกษตรของโลก นอกจากนี้ปัญหาความผันผวนของนโยบายการเงินและอัตราดอกเบี้ยในตลาดโลก ทำให้เกิดภาวะชะงักงันทางเศรษฐกิจ การค้าและการลงทุนด้วย

ในการแก้ไขปัญหาทางการค้าระหว่างประเทศ ประเทศต่าง ๆ ได้พยายามดำเนินการในรูปแบบต่าง ๆ ดังนี้

1. การเจรจาในระดับทวิภาคีหรือการเจรจาแบบสองฝ่าย เป็นการเจรจาที่ประเทศคู่ค้าสองฝ่ายจะเจรจาแก้ไขข้อขัดแย้งหรือหาทางส่งเสริมการค้าระหว่างกัน การเจรจาในลักษณะนี้ ประเทศที่ใหญ่กว่าอยู่มีอำนาจการต่อรองที่สูงกว่า

2. การเจรจาในระดับพหุภาคีหรือการเจรจาการค้าหลายฝ่าย โดยมีเป้าหมายทำให้การค้าของโลกเป็นไปโดยเสรียิ่งขึ้น สร้างระบอบนิยมทางการค้า

3. การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ หลายประเทศได้รวมกลุ่มทางเศรษฐกิจโดยมุ่งที่จะจัดข้อตกลงทางการค้าทั้งด้านภาษีศุลกากรและที่มิใช่ภาษีศุลกากรเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อการค้าของประเทศสมาชิกให้มากที่สุด กลุ่มเศรษฐกิจที่สำคัญคือ ประชาคมยุโรป สมาคมเขตการค้าเสรีแห่งยุโรป อาเซียน เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังมีการทดลองร่วมกันระหว่างบางประเทศในการที่จะจัดอุปสรรคทางการค้าและขยายการค้าระหว่างกัน เช่น ข้อตกลงการค้าเสรีระหว่างสหรัฐอเมริกา-อิสราเอล ข้อตกลงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างออสเตรเลีย-นิวซีแลนด์

